

ВЗАЄМОДІЯ БАТЬКІВ І ДІТЕЙ У РОДИНІ

До друку підготувала Галина МОЙСЕЄВА

Продовжуємо розмову про те, як виховати здорову, розумну, щасливу, самодостатню, люблячу людину? На цю тему розмірковує кандидат психологічних наук заступник директора Інституту післядипломної педагогічної освіти імені Б. Грінченка Олександр Кочерга.
Отже: як "підібрати ключі" до своєї дитини?

Не забувайте, що ключ до її серця можна знайти через гру. Саме в процесі гри ви зможете передати їй необхідні навички, знання, поняття про життєві правила та цінності, краще розуміти один одного. Частіше розмовляйте з дитиною, пояснюйте їй незрозумілі явища, ситуації, суть заборон та обмежень. Допоможіть навчитися словами висловлювати свої бажання, почуття та переживання, інтерпретувати свою поведінку та поведінку інших людей.

Прийнята в деяких родинах система залякування дітей, безумовно, заслуговує осуду, адже стає джерелом виникнення особливого способу самозбереження – неправдивості та нещирості. Тяжкі переживання особливо негативно впливають на формування таланту, особистості дитини, легко призводять до психостенічних реакцій, імпульсивних дій та афектів.

Існує термін "шкільна фобія", тобто страх у деяких дітей перед відвідуванням школи. Насправді часто йдеться не стільки про школу, скільки про побоювання дитини йти з дому, розставатися з батьками. Якщо дитина дуже хвороблива, то, як правило, вона перебуває в умовах гіперопіки з боку батьків.

Іноді зустрічаються батьки, котрі самі побоюються школи і побіжно навіюють це побоювання своїм дітям, або драматизують проблеми початку навчання. Вони намагаються виконувати замість дітей їхні домашні завдання, контролюють кожну написану літеру і таким чином створюють у неї "навчальну фобію".

Як результат – у дітей виникають: почуття невпевненості у власних силах, сумніви щодо своїх знань, виробляється звичка сподіватися на допомогу в найпростішій ситуації.

Батьки при цьому керуються прагненням досягти успіху за будь-яку ціну. Вони забувають, що діти і в школі зали-

шаються дітьми – їм хочеться погратися, побігати, "розрядитися", тобто потрібен час, що б стати такими ж свідомими, якими їх хочуть бачити дорослі.

Батькам важливо пам'ятати, що при спілкуванні з дітьми варто уникати погроз, наказів, критики з переважанням негативізму, образливих прізвиськ, допиту, безапеляційних тверджень, несвоєчасних порад.

Погрози викликають страх, почуття підлеглості, образу, ворожість: "Якщо ти цього не зробиш, залишишся без ласощів"; "Роби так, як тобі сказано, і не задавай зайвих запитань"; "Якщо ти не можеш своєчасно робити уроки, я серйозно подумаю над тим, чи не слід заборонити тобі гуляти на вулиці (або сидіти біля комп'ютера, або займатися в спортивній секції)".

Накази – виявлення влади над іншою людиною, отже руйнується атмосфера рівноправності (між тим в певних, виняткових ситуаціях можливо їх застосовувати але досить обережно): "Тобі це говорить батько (мати), ти повинен його (її) слухатись", "Як тобі не соромно так розмовляти з дорослими, негайно припини"; "Я тобі забороняю товаришувати з ...".

Критика з переважанням негативізму без надії на виправлення досить небезпечна для дитини тому, що залишає дитину без батьківської любові та підтримки: "Ти зовсім не навчений працювати"; "Твої зошити такі неохайні!"; "Ти не слідуєш за своїми речами, вони у тебе розкидані де завгодно".

Образливі прізвиська, що принижують гідність людини незалежно від віку: "Так може поводити себе тільки упертий віслик"; "Таке може сказати лише дурна людина"; "І в кого тільки такий йолоп міг уродитися" (зрозуміло, що всі ці репліки тільки закріплюють у свідомості дитини "модель приниження інших" і руйнують у дитини її самооцін-

ку, понижуючи її захисні механізми).

Допит – образливе з'ясування несуттєвих деталей, що фактично є проявом недовіри до дитини: "Ну то скільки годин у тебе пішло на це?"; "Скільки це коштувало?"; "Чого це ти так пізно"; "Чим ти займаєшся?".

Безапеляційне ствердження відносно мотивів поведінки: "Ти ніколи не мав бажання цим займатись". "Ти не хочеш поводитись так, як слід, мені на зло". "Ти – скупий" (вони є болючими для дитини і руйнівними для її психічного здоров'я оскільки не дають можливості розібратися дорослому в її діях, створюючи стіну видуманих не реальних "фактів").

Несвоєчасні поради в той момент, коли дитина просто, хоче щоб її вислухали: "Якби у тебе на столі був лад, то не довелося б хвилюватися, коли ти шукаєш потрібні папери". "Чому ти не зробила це так, як я тобі казав, отепер маєш". "Просто не звертай на це уваги".

Дуже важливо, щоб батьки пам'ятали: обговорюючи з дитиною її поведінку, намагайтеся підкреслити, що взагалі задоволені дитиною як особистістю. Це можна зробити, кажучи: "Ти припустився декількох помилок, але подивись, як ти..." Цим протиставленням батьки дають дитині зрозуміти, що можна робити помилки, але їх більше цікавлять успіхи дитини, а не її помилки.

Батьки повинні користуватися тими словами, які працюють на розвиток "Я-концепції" і почуття адекватності дитини. Протягом дня батьки мають декілька можливостей для створення у дитини почуття власної корисності і адекватності. Один шлях полягає в тому, щоб продемонструвати дитині Ваше задоволення від її досягнень або намагань. Інший шлях – навчити дитину справлятися з різними завданнями. Цього можливо досягти, створивши у дитини установку: "Ти можеш це зробити".

Отже, уникайте, остерігайтесь деяких невдалих реплік на адресу своїх дітей. Аналізуйте свої дії та щовечора пригадуйте, скільки разів ви сказали дитині: я зайнята; подивися, що ти наробив; не говори так швидко; це треба робити не так; неправильно; коли ж ти навчишся?! Скільки разів я тобі казала?! Ні, я не можу.

Уникаючи цих реплік, ви зможете підтримати свою дитину, додаючи їй впевненості, що ви до неї небайдужі.

Якщо навіть дитина і не дуже успішно справляється з чим-небудь, батьки повинні дати їй зрозуміти, що їх почуття по відношенню до дитини не змінилися. Корисними можуть бути наступні висловлювання:

– Мені було би дуже приємно спостерігати за тим, що відбувається!

– Якщо щось трапиться не так, як тобі хотілось, для тебе це було гарним уроком.

– Всі ми люди, і всі ми робимо помилки. В кінці кінців, виправляючи свої помилки, ти теж вчишся.

Для того, щоб показати віру в дитину, батьки повинні мати мужність і бажання зробити наступне: забути про минулі поразки свого чада; допомогти їй набратися впевненості в тому, що дитина справиться із поставленим завданням; дозволити їй почати "з нуля", спираючись на те, що батьки вірять в неї, в її здатність досягти успіху; пам'ятати про минулі успіхи і повертатись до них, а не до помилок.

Дуже важливо піклуватися про те, щоб створити дитині ситуацію з гарантованим успіхом. Можливо, це буде вимагати від батьків деякої зміни вимог до дитини, але справа того варта. Потрібно чітко усвідомлювати, що успіх породжує успіх і підсилює впевненість у своїх силах як у дитини, так і у батьків.

Про те, як підтримати дитину, читайте в нашому наступному номері.

ВИПРОБУВАТИ НА СОБІ

Днями фахівці МНС демонстрували студентам Кіровоградського кооперативного коледжу економіки і права ім. Сая можливості пожежно-рятувальної техніки та засоби пожежогасіння. Для молоді цього навчального закладу вже стало традиційним щороку проводити польові походи, та цього разу він мав військово-патріотичне напруження, адже тривав за участю рятувальників і військовиків. Студен-

На Кіровоградщині рятувальники МНС України і військовики навчають студентську молодь кожен своєї справи

ти випробовували на собі стройові прийоми та рух без зброї, прийоми рукопашного бою, збирання й розбирання автомата. Молодь дізналася і про те, як працюють автоцистерна та автомобіль першої допомоги, що має на оснащенні, і як діє в надзвичайній ситуації хіміко-радіологічна лабораторія. Одне слово, юнакам і дівчатам дуже сподобалося спробувати свої сили у військовій та пожежно-рятувальній

справах. Не менш цікаво пройшов й інший подібний захід у Кіровоградському базовому медичному коледжі. В умовах бурхливого розвитку людської цивілізації набагато більше зріс ризик стати жертвою техногенної катастрофи, тому такі знання вже стали невід'ємною частиною освіти сучасної людини.

ГУ МНС у Кіровоградській області